

Poveljnik avstrijskemu brodogradu je bil Tegetthof (rodem Štajerc), a italijanskemu neki Persano. Dne 19. julija proti poldne je udaril sovražnik na dalmatinski otok Vis in je začel bombe metati v mesto. Italijani so imeli mnogo več ladij nego naši; imeli so preko 30 vojnih ladij, mnogo parobrodov in železnih oklopnih (Panzerschiffe). Naše vojne ladije so se nemudoma podale v tek od Fasane proti Visu. Razven parobrodov so vse naše ladije bile oklopnice t. j. z debelimi železnimi pločami okovane ladije. Na ladijah pa so častniki in vojaki uže komaj čakali, da se udarijo s sovražnikom. Vsi so bili polni zaupanja v svojega hrabrega in izkušenega poveljnika kontre-admirala Tegetthofa.

Druzega dne proti 10. uri pred poldne zagledajo naši sovražnikovo brodogradje. Tikoma nad otokom je stalo na boj pripravljeno. Bitka se je začela ob tri četrti na deset pred poldne in je trajala do dveh po poldne. V tej krvavej bitki je naše brodogradje poškodovalo Italijanom dve najlepši oklopnici ladiji; a njihovo največjo vojno ladijo pod imenom „Re d' Italija“ so naši tako prestrelili, da je v dveh minutah s 700 vojakov utonila v globočini morja. Samo lesovje in kakih 200 mornarjev je plavalo po morji in vpilo na pomoč in rešitev. Z naše strani je bila zelo poškodovana ladija „Cesar“, a kmalu je bila zopet toliko popravljena, da se je mogla dalje bojevati.

Italijani vidéč, da nemajo sreče, potegnejo hitro domov, da si ogledajo rane, ki so je dobili v krvavem boju z vrlimi Dalmatinci. Glejte otroci, to je bila zmaga na morji, s katero se avstrijsko pomorstvo po pravici ponašati more.

Dne 21. julija po poldne je bil v Visu pogreb onih hrabrih vojakov, ki so za dom in cesarja smrt storili. Ko so naš presvitli cesar Franjo Josip I. lanjskega leta hodili po Dalmaciji, hvalili so povsod zvestobo in hrabrost vrlih Dalmatincev ter so z lastno roko položili prelep venec na spominek v krvavem boju padlih Višanov. Slava jim!

iv. Tomšič.

Lisica-babica.

(Basen, iz Ruskega preložil B. R.)

Živel je kum s kumo — volk z lisico. Lisica je imela izbo od ledú, a volk od lubja. Pride poletje in lisici se raztáje izbica. Ona gre k volku stanovanja prosit, rekoč: „daj mi kum, da pojdem samó na stolbo pred hišo!“ — „Stópi, kuma!“ Lisica gre na stolbo. Kako bi se splazila do péči? Začne izpraševati kuma — ne mahoma, nego polágoma: „ali mi daš, kum, iti v vežo?“ — „Ne, kuma, tega ne dam!“ „Daj, kumček, daj!“ — „Bodi si, pojdi!“ Spravi se v vežo. „Daj mi, kum, v izbico!“ „Ne, ne!“ Pritisne se k volku: „daj, oh daj, kumček!“ Kaj se hoče? Vzame jo v izbo. Ko pride lisica vá-njo, začne prositi na čelénsnik, s čelénsnika na deske na péči, z desák na sámo peč, in tako se prerije do toplega mesta.

Volk je imel krínico medú, a lisica ljubi sladkobo. Ko leži s kumom na péči, skriváje potrélje z repom. „Kuma, kuma!“ reče volk, „nekdo trka.“ „Kličejo me kam na porod,“ mrmrá lisica. „To pojdi!“ reče volk. Kuma gre iz izbe k médu, naliže se ga ter se vrne. „Kaj je dal Bog?“ izprašuje volk. — „Prvéček je,“ odgovori lisica.

Drugóč zopet leží lisica na peči ter potrúplje z repom. „Kuma, kaj se sliši?“ reče volk. — „Ne vém, če me zopet ne kličejo!“ „Pojdi!“ Lisica gre ter se zopet medú naliže do sita; samo na dnu ga še malo ostane. Pride k volku. „Kaj je Bog dal?“ — „Srednjega.“ Tretjič lisica vse tako izvije volka ter polize ves med. „Kaj je dal Bog?“ povprašuje volk. — „Zadnjega.“

Potem se naredi lisica bolno ter poprosi kuma, da bi jej prinesel malo medú. Kum gre, a medú nij kaplje. „Kuma, kuma!“ zakričí volk, „méd je snéden!“ „Kaj snéden? Kdo ga je snédel? Kdo drug, nego ti?“ pristavi lisica. Volk se križa in priseza. „Dobro!“ reče lisica, „léziva na solnce ter iz katerega priteče méd, tist je kriv.“ Léžeta. Lisici se ne dá spati, a sivi volk zasmrčí na vse kriplje. Iz kume se prikaže méd, a ona ga premaže na volka, predno bi kdo mislil. „Kum, kum!“ dregne volka, „kaj je to? Kdo ga je snedel?“ Volk, zdaj družega ne kaže, udá se, da je kriv.

Náte basen, a meni dajte naprstek masla.

Bela gospá.

Ne samo po Českem, Moravskem in Sleskem, nego malo ne po vsej Evropi je razširjena povest o Belej gospéj, katera se je prikazovala ljudém po gradéh in posestvih, kjer je gospodoval nekaj slavni česki rod gospodov z Rože ali Rozenbergov ali pa njega bodi si še tako vzdaljeni sorodniki. Celó po taciéh krajih so jo neki vidévali, kjer je kak Rozenberžan dalje časa bival, tako v Brlinu, v Parizu, v Lijónu, v Stokholmu in v Kodanji. A najčesče se je prikazovala na starih Rozenberških gradovih v Henrikovem Gradei in v Krumlovi na Českem, v Telči na Moravskem in na Kinsbergu na Sleskem.

Pravljica običajno tako-le popisuje Belo gospó: vitka in jako bledih lic in vznešénega, mírnega pogleda je Bela gospá, odéta je od glave do peté z belo ruho, ki jej kot závoj krije tudi del obraza; okoli telesa se jej vije pas in na njem je zavéšen zvezek ključev, s katerimi zarožljá, kadar se jej koli kaj neprijetnega pripetí. Tako jo je bilo videti jednoč v Gradei ravno o pólnodne med oknom na starem gradskem stolpu, kamor nij bilo užé nikacih stopnic. Ljudjé so jo pozdravljali s prstom si nánjo kazóč, ali nij se jih zbala, temveč zahvaljevaje se jim, počasi se je izgubévala, dokler jim nij popolnem izpred oči izginila.

Kadar koli se je imela zgoditi kaka izména v rodbini Rozenbergov, vselej so ljudjé užé dolgo poprej videli Belo gospó, in naglo se je utrdila misel o njej, da je to dobri, k večnemu izveličanju izvoljeni duh; tako vsaj čítamo v starej rodbinskej kroniki. Kadar se je imel roditi rodbini nov član, jávila je Bela gospá užé naprej to veliko veselje ter ljubko skrbela za milo jej dete, držeč je na svojih rokah ter pevajoč mu krasne pesni, da je poprej zaspalo. Ko se je bil narodil Peter Volk Rozenberški, poslednji potomec tega slavnega rodú, prihajala je Bela gospá slehernó noč oskrbljevajoč dete, ko so njegove pestunje spale. In zgodilo se je necega večera — pozno je užé bilo — da se prebudi pestunja, ki še nij bila dolgo pri hiši ter nij poznala rodbinske ohraniteljice, ko je Bela gospa ravno ujčkala dete na rokah. Kakor bi trenil, skoči pestunja smelo k njej ter iztrgavši jej dete iz naročja, zadere se nad njo: „kaj delaš z našim detetom? Poberi se!“ Na to jej odgovorí Bela gospá: „zlóbná deklina! Kako se drzneš vprašati kaj tacega mene? Tí